

29. szám. 1869. Július 22.

HAZÁNK

S A

KÜLFÖLD.

Szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti
KÉPES HETI KÖZLÖNY.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

SZERKESZTŐ:
SZOKOLY VIKTOR.

KIADÓ-TULAJDONOS:
az „ATHENAEUM”
IROD. ÉS NYOMDAI B. TÁRSULAT.

A képeket kitűnőbb művészeink rajzolják s metszi **RUSZ K.**

Előfizetési föltételek:

Pestre vagy vidékre, postai küldéssel vagy házhoz hordással,

egész évre	6 frt — kr.
félévre	3 frt — „
negyedévre	1 frt 50 „

Előfizethetni minden postahivatalnál.

Hirdetmények díja: 3 hasábos petitsor egyszeri hirdetésnél 5 uj kr. Bélyegdíj külön 30 uj kr.

Az előfizetések s a hirdetményi illetékek a kiadóhivatalba (Barátok-tere 7-dik sz.)
a köziratok pedig a lap szerkesztőségéhez (Dohány-utca 1-ső sz.) bérmentes
levelekben intézendők.

PEST, 1869.

NYOMATOTT „AZ ATHENAEUM”
(SZERLŐTT EMICH GUSZTÁV-FÉLNE)
NYOMDÁBAN.

TARTALOM.

Cikkek: „Diós-Győr. Kálniczky Gyulától. — „Az én kis kunyhóm.“ (Béranger költeménye.) Endrédi Sándortól. „Ninivéről.“ Székely Viktortól. — „Aphasia.“ Közli: Mihály Tivadár. — „A műveletlen nemzetek női. Kiss Endrétől. — „Egy hét története.“ Vadnai Károlytól. „Vegyes közlemények.“ — „Irodalom.“ — „Szerkesztői üzenetek.“ „Ujdonságok.“

Képek: Diós-Győr. (Kálniczky Gy. rajza.) — Bizutun asszirai sziklafaragványai és ékirásai. — Mosz ul látképe, előtérben az asszirai ásatásokkal. („Ninivéről“ szóló cikkünkhöz.) — Malacokat táncoltató cigány XI. Lajos király betegágánál. (Szövege a „Vegyes“ közt.)

Irodalom,

— (A történelmi társulat folyóiratának a „Századok“-nak) ez idei 6-dik füzeté is megjelent, Thaly Kálmán szerkesztése mellett. Tartalma: gr. Mikó Imre elnöki megnyitói beszéde; Titkári jelentés Thalytól; Emlékbeszéd Ráth K. fölött, Ipolytól; Posthumus István, b. Nyáry Albertől; Könyvismeretések; Tárca.

— (Heckenast Gusztáv kiadásában egész csomó), részint komoly tartalmú, részint becses szépirodalmi könyv jelent meg, ugyanis:

1. — „Okmánytár Magyarország függetlenségi harcának történeléhez.“ közli Pap Dénes. Hatodfél száz lapra terjedő kötet, ára 3 frt 60 kr.

2. — „Az 1864/5, és 1868. évi törvények és azok életbeléptetése és végrehajtása tárgyában kibocsátott m. k. miniszteri rendeletek gyűjteménye.“ Szeniczey Gusztáv k. váltó-feltörvényszéki bírótól; 2 kötet, áruk 2 frt.

3. — „Fogságom története.“ érdekes rajzok a Bach-korszakbeli világól, melyet a nem rég közölt mutatóvány után ismer már némileg olvasónk. Irta Deák Farkas. Ára 1 frt 40 kr.

4. — „Elbádosok Magyarország történelméből.“ keresk. és

ipariskolák számára s magán-olvasmányul, Mafr Péter tanártól. 3-dik füzet, ára 80 kr.

5. — „A hat Udarszky leány.“ regény b. Jósika Miklóstól; új olcsó kiadás, 6 kötet, ára 3 frt.

6. — „Szegény Gázdagok.“ regény és „Az utolsó budai basa“ tört. elbeszélés, Jókai Mórtól; új olcsó kiadás, 6 füzet, ára 3 frt 20 kr.

7. — „A magyar előidőköl.“ elbeszélések Jókai Mórtól; új olcsó kiadás, két füzet, ára 80 kr.

8. — „Kis nemzeti múzeum“ 7-dik füzetéül „Baldogháza“ a nép számára való buzdító és oktató történet, toldalékkal: „Franklin élete és bölcsesége“ c. cikkel, vastag füzet, ára 50 kr.; ugyanezen gyűjtemény 8-dik füzetéül „Magyar: népdalok“ a legkedveltebb gyűjteményekből; csinos vastag füzet; ára 50 kr.

— (A „Természettudományi Közöny“) idei 7-dik füzeté is megjelent Szily Kálmán szerkesztése mellett, az eddigiekhez hasonlóan jóvalvaló cikkekkal, melyek főbbjei: „A meleg mint munkás“, Greguss Gyulától; „A nyelvészet mint természettudomány“ Thewrewk Emilől; Kárpáti képek, Szontágh Miklóstól.

Szerkesztői üzenetek.

— Pesten: V. P-nak. Ha a sor rákerül, jöni fog a „Heti Posta“ tárcájában.

— Bucsanýba: gr. Z. K-nak. Köszönetünket mind ama derék könyvért, mind az újabb érdekes közleményekért.

— A „Százvadás“ rajz és cikk szerzőjének. Nagyon jó, és önja kezelésében szembeszökő a haladás. Szeretnők a másik rajz leírását is mielőbb megkapni.

— Scaurvasra: S. S-nak. Kissé későbbre hagyjuk, mert közelébb „erről“ már igen sokat közöltünk.

— Pesten: Pr. I-nek. Mindazok a krajnai költemények

oly szépek, mind beküldésük indoklása oly helyes, hogy a kettőt együtt tesszük közzé.

— Pesten: H. J-nak. „Emlékek“; még gyöngö kísérlet.

— „A magyar forradalmi proklamáció“ igen érdekes, s ha azon régi gyűjteményben még netán volnának hasonlók, kérjük azok beküldését is.

— „Balaton háborgása“; nem üti meg a mértéket se-hogy sem.

— „Haller Gábor“ írójának. Az arcképet nem kaphatnók meg?

Ujdonságok.

* (Képviselőválasztás.) Kaposvárt e hó 15-én Körmeny Imre, szélsőbalit választák meg 1316 szavazattal Zichy Antal 853 szavazata ellenében.

— Antalffy Károly és Kéthelyi József, Erdélyből való képviselők pedig tanfelügyelőkké nevezetvén ki, képviselői állásukról lemondtak. Várni lehet, hogy a közelebbi hetekben több képviselő bíróvá nevezetvén ki, sok lemondás s így választási mozgalom lesz. A képviselőház elnöke fel van hatalmazva a lemondások elfogadására és új választások elrendelésére.

* (A népiszkolai könyvek ügyében) B. Eötvös közoktatási miniszter által egybehívott bizottság e napokban záratott be. A hirdett pályázatok eredménye hír szerint több jeles tankönyv, melyek díszére válnak e nembeli szakirodalmunknak.

* (A buda-pesti magyar távirások), érezvén szükségét annak, mennyire kívánatos hazánkban a távirászat emelése, a távirászat és az azal

kapcsolatos tudományok művelése végett egy önképző-egylet alakítását határozzák el s az egylet alapszabályait a kereskedelmi miniszternek be is nyújtották.

* (A honvédtiszt), hír szerint, ő felsége határozatából a fölszereléskor 200 frtig terjedő előleget fognak kapni, melyet havi részletekben, két év alatt törlesztenek a havi illetékből.

* (A váci fogházról), hol a sajtóvétségért elítéltekkel együtt Madarász Vilmos és Asztalos — lázítással és izgatással vádoltatva — vizsgálati fogságban voltak, e hó 17 és 18 ika közü éjjel megszöktek, és oddig semmi nyomuk.

* (Egy volt honvédtiszt): Somogyi, azon gyanú alatt állt, hogy a Jámbor Endre-féle összeküvést, melynek maga is főrészes és foglya volt, ő árulta volna el. Nem tudván kikutatni e hecsü-letrabló hír forrását, kénytelen volt azt viselni. Most azonban sajtószereleg nyert elégtételt. A feladó ugyanis közelebbi folyamodott József főher-

Ötödik évi folyam.

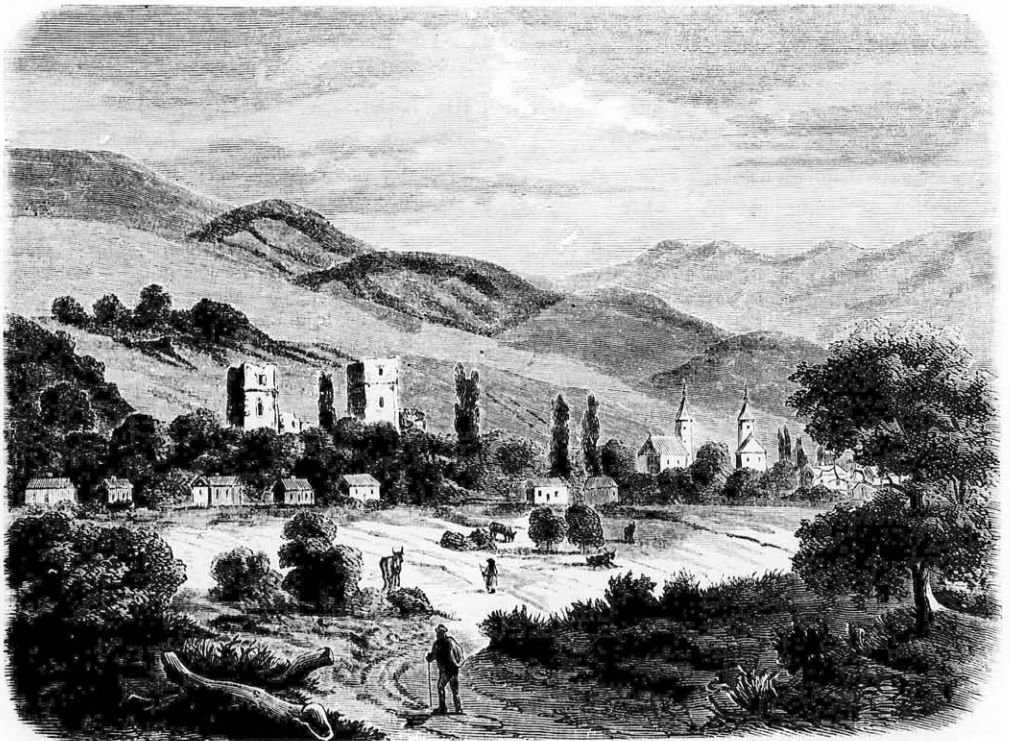
29. szám.

Pest, 1869. Július 22-én.

Diósgyőr.

Magyarország legszebb s legregényesebb vidéke kétség kívül azon vidék, mely Borsodnagyeében Miskolchoz egy órányi távolságban fekszik,

Ezen regényes vidéknek méltó előcsarnokát képezi azon szűk keskeny völgy, melynek előterét Miskolc, háttérét Diósgyőr foglalja el.

Diós-Győr. (Kálniczky Gy. rajza.)

szik, s melyet a „diósgyőri vashámorok“ neve alatt ismer a közönség, de a mely méltán megérdemli a „magyar Svájce“ elnevezést is.

Mintha a gondviselés ez ellentét által a természet szép benyomását fokozni akarta volna; mert míg egy oldalról az Erdélyig terjedő, a Sajó

és Tisza által öntözött végtelen síkság terül el; a másik oldalon mintegy rögtönzött díszítményként, a magas bükkösök s ezek között merész s fenyegető meredekségben szikla-csoportok emelkednek. E hegység emelkedő lejtőinek aljában terül el Diósgyőr városa. Maga a város, mely sűrűn ültetett terebélyes diófák árnyában mintegy el van temetve, különösen Miskolc felől, alig tűnik fel az utazó előtt, s hogy mégis magára vonja a figyelmet, azt leginkább a sűrű, lombzatos fák közül kiemelkedő szép váromladékának s az ahhoz szövődő történeti emlékeknek köszöni.

A diósgyőri vár igen régi, s eredete a történet homályában vész el. Legelőször a névtelen jegyző tesz róla említést. — Történeti szereplése a tatárjáráskor kezdődik, midőn IV. Béla a muhi pusztai ütközet után a tatárok által üldözötve, a várba menekült, s ott a tatárok által ostromoltatott is, minek emléke a népnél mai nap is fennmaradt, a mennyiben a várostól keletfelé fekvő, s a keskeny völgyet áthatító árok most is „tatár árkának“ neveztetik.

Legfényesebb napjai Diósgyőrnek Erzsébet és Mária királynők idejében voltak. A természet

szépségei iránt fogékony két királynő e várat választá nyári mulató helyéül, ellátván azt legnagyobb kényelemmel s fényvel. E „szép napok“-nak azonban a királynék halálával vége szakadt s Diósgyőr ismét csak Mátyás király idejében szerepelt, ki szenvedélyes vadász lévén, a gyönyörű diósgyőri erdőkben gyakran vadászott, s ez alkalmakkor a vár szolgált a vadászok pihenő s mulató tanyájakul.

A mohácsi vész után több ízben gondoskodott a törvényhozás e vár fenntartásáról. — Későbbi időkben egyes főúri-családokra, s többek közt Perényi, Balassa, s legutóbb a Hallerekre s e család magvaszakadtával a kincstárra szállt.

Jelenleg a várból, mely egy alacsony halmocskán áll, s egy tökéletes négyszöget képez, — már csak a négy szögletbástya s a déli oldalon levő fal áll fenn. A vártól néhány lépésnyi távolban van egy fürdő, mely helyen, hagyomány szerint, a két királynő fürdője állott.

Megemlítendő itt még a *papirgyár*, mely az országsszerte használt és híres „diósgyőri papirost“ készíti.

Kálniczky Gyula.

Az én kis kunyhóm.

— Bérangortól. —

Nem, a világ nem tetszhetik nekem;
Álom csak az én kis kunyhómba van.
Egy gályarab szöki meg tőletek
Barátim: én, hogy megmentsem magam.
Hova rég vágyom, oly szabad lesztek,
Mint a beduin — ott, pusztám ölen...
Barátim, hadd térjek — bocsássatok —
Hadd térjek vissza kis kunyhómba én.

Ott, a hatalommal dacolva, csak
Jogunk s bilincseink szólnak velem;
Ott a királyokat, könyezve a
Népért, elítélem, megbüntetem;
Ott megjósolhatom bátran, hogy a
Távol jövő mosolygást hint felém. —
Barátim, hadd térjek — bocsássatok —
Hadd térjek vissza kis kunyhómba én.

Egy varázsvesszőm van; jót tenni én
E varázsvesszőt viszem el oda,
S a hű nép zászlaját is elviszem,
Ne lássa azt a gögös palota.
És a kinek trónt én építet ott,
Áldást küld annak mindegyik szegény.
Barátim, hadd térjek — bocsássatok —
Hadd térjek vissza kis kunyhómba én.

Lelkem kibontja ottan szárnyait
S az angyalokhoz, fel az égbe száll —
Onnan bámulja, mint hull a pokol
Mélyébe az a számtalan király.
Fajukból egy menekszik meg, csak egy,
Ennek diésőségét én ismerém.
Barátim, hadd térjek — bocsássatok —
Hadd térjek vissza kis kunyhómba én.

Hazámért mondok végre majd imát,
Melyet az ég bizonynyal befogad;
A ti világok nekem mit sem ér,
Oh tiszteljétek álmodásimat!
A költészetét mindegyik napom,
S a múzsa édes gonddal néz felém.
Barátim, hadd térjek — bocsássatok —
Hadd térjek vissza kis kunyhómba én.

Endrődi Sándor.

Ninivéről.

I.

(Vázlat Babilonia, Assiria, Média és Perzsia őstörténetéből. — A föld alá temetett város.)

Kelet az eredetiségek földje; de egyszersmind a régi emlékeké is. Ázsia meleg éghajlata alatt ébredt az emberiség legelsőbben saját becsé s jövője tudatára. Nyugatot ekkoron még teljes éji sötétség borítá, s a mai Nyugat-Európa népeinek ősei: az ibérek, celták, germánok és pelazgok félvadakként és ismeretlenül bolyongtak rengőtegeik belsejében.

Ázsiát sokkal, századokkal előbb boríták megszámlálhatlan városok, és sokkal előbb virágoztak ott előrehaladt polgárisultságban a hatalmas birodalmak, hogysen a görögök mesés lőskorszaka és Róma rogyénes alapítása történt. Azon felséges földön, melyet a Tigris és Eufrát vizei öntözének, legelső rangban két főváros: *Babilon* és *Ninive* ragyogtak. Ezek eredete az idők régiségében vész el, s a szóhagyományok építettésüket földünk teremtetésével majdnem egykorúaknak mondják. A biblia szerint Babilon helyén építé a nagy özönvízből megmenekült emberiség azon nevezetes tornyot, melynél a nyelvek zürzavara kezdődött.

Ezen két főváros őstörténelme eddigelé nagyon kevésbé volt ismeretes. Évkönyveik, melyek az egyiptomiakhoz hasonlólag a templomokba valóan zárva, nehezen voltak hozzáférhetők, s azon szomszédos népek, melyek harcok avagy kereskedelem útján érintkeztek velük, annál kevésbé szolgáltathatnak számunkra hasznos adatokat, mert ezen érintkezésük már szintén újabb kultú. A zsidók évkönyvei, Salamor és Cyrus kora közt, több ízben tesznek említést azon királyokról, kikkel Izrael és Juda országainak elleneskedései voltak, s bárha ezen felemlítések csak esetlegesek és töredékesek, ránk nézve mindazáltal igen becsek, mert kronologiai irányfonálul szolgálnak. Asszírának Herodot által irt történelme elveszett, és Ktésziásnak az ekbatánai levéltárban volt erre vonatkozó iratait csak Diodor után ismerjük. A mi pedig Berózesnek, ezen babiloni papnak, hazai források után irt történelmét illeti, azt csak Flavius Józsefnek kivonata, s a keresztény írók által elősorolt királyok időrendi névsora után ismerjük. Ezen szórványos adatok, melyeket a középkor barát-mésolói még jobban megcsontítottak, nem elégségesek hű történet előállítására, mindazáltal a következőket vonhatunk ki belőlük:

Berozes kronikája 1903 évvel előbb kezdődik, hogysen Nagy Sándor Babilonba lépett, miből az következik, hogy a babiloni birodalom Krisztus születése előtt már 2234 évvel állott, mely idő körülbelül Ábrahám korszakára esik; azonban tudjuk a szentírás elbeszéléseiből, hogy Babilon már Ábrahám előtt megszámlálhatlan évek, emlékezetet meghaladó idők óta létezett.

Azon időben, midőn Berozes történelmét irni kezdi (1903 évvel N. Sándor előtt), Babilon és Ninive már régóta két határozottan körvonalzott, bár nem mindig egymástól különálló államot képezett. Az Eufrát alsó részén talált emlékek után ítélve, okunk van hinni, hogy az őskorban babiloni királyok uralkodtak Assziria fölött is, míg később viszont asszír királyok hajtották Babilont igájuk alá.

Assziria alapítója *Ninus* volt, ki hódításait egyrészt Baktriánáig, másrészt a Közép-tengerig terjeszté ki. Utána *Szemiramisz* uralkodék, kinek neve leghíresebb a keleti hagyományok közt; ennek birodalma Kelet-Indiától az afrikai Abissziniáig terjedt. Szemiramisz Babilont sokkal nagyobbá és szebbé tette, s Ázsiát tele építetté pompás városok és nagyszerű emlékekkel. Mindazon emlékek, melyek a hajdani Babilon, Média és Assziriában nagyszerűségüknél fogva még ma is megragadják a szemlélőt, Szemiramisztól származnak, s ez emlékek közt leggyakrabban halljuk emlegetni Babilon óriás bástyáit, a függő kerteket, (melyek eszményi rajzát már e lap is közölte), Bél templomát s *Ninus* sírját, mely Ninive előtt, egy tekintélyes nagyságu, mesterség esen készült halmon emelkedék.

Más szempontból szintén igen nevezetes asszír királyi név volt a *Sardanapalé*. E név napjainkig a fényűzés s idegyöngítő kéjelgésbe fulladt elpuhultság nevéül maradt fen. Egy, állítólag maga Sardanapal által készített sírirat cinikus mondatokban sorolja elé a földi élet anyagi élvezeteit, s ezeket mondja a legfőbb jónak, az élet végecljának. Ezen Sardanapal lett volna a hagyomány szerint utolsó király az asszír dinasztiaiból. (A meghódított tartományok kormányzói és adófizető fejedelmői t. i., mint Baktriána királya, Arabaces Média kormányzója, s Belezis Babilonia alkirálya, szövetséget kötének egymás közt azon uralkodó ellen, kit elpuhultsága és kéjelgése gya-

látatossá tőn. Ezek egyesült ereje alatt Ninive elesett, Sardanapal mágyán éget el magát s a ninivei hatalmas birodalom eltagoltatott. Ezen eseménynek Krisztus előtt 747-ben kellett történnie, mely évvel egyszersmind egy másik nevezetes időszak kezdődik, a *Nabonaszer* által alapított új babiloni dinasztia időszaka.

Asszír birodalma ezentúl saját határait szorított egészen 608-ig K. előtt, mikor másodszor foglaltatott el, s Ninive végkép leromboltatott. E nagy és gyászos katasztrófát az új kisebb birodalom fejedelmeinek nagyravágyása idézte elő, mert alig mult el fél száz év az első szerencsétlenség óta, s Ninive új királya részenként már ismét maga alá hódította Kelet-Ázsiát. Arménia, Mezopotámia, Cilicia, Szíria s Palesztína asszír tartományává lett. *Sennakherib* asszír király, ki Izrael tíz törzsét fogságba hurcolá, ezen korszakba tartozik. Sőt ekkor maga Babilonia is több ízben kényszerült régi vetélytársa fenhatóságát elismerni, mely lealáztatást — kétségkívül — vágyva vágyott visszatörölni. Assziriának harcias támadásai egy évszázadon át azon hegységnél találtak gátat, mely ezen birodalmat Médiától elválasztja; végre az asszír királyok át akarták lépni ezen határt is, melyet a természet vont a szími és iráni népek közé. Ez lett vesztük, mert a 747-diki katasztrófa óta Média hatalmas királysággá vált. Most a méd király, *Ciaxáres*, fogott támadáshoz, Ninivét bevette, felgyújtotta ennek pompás palotáit és templomait, s lerombolt mindent, úgy hogy Ázsia ezen büszkeségéből óriási kőhalmazokon kívül egyéb nem maradt fenn. Történt pedig ez 608 táján K. előtt.

Ez volt Ninus székhelye és ősbirodalma ellen az utolsó csapás, mely alól többé nem is lábadozott fel, s Asszír, mely azelőtt egész Nyugat-Ázsia felett uralkodék, ezentúl a méd birodalom tartományává süllyedt alá, mely birodalomból nemsokára, *Cirus* alatt, a perzsa hatalom támadt.

És Ninivének a lakatlan tájon elszórt szomorú maradványait lassanként befedte a puszták futó homokja és a folyó iszapja, úgy hogy végre vastag földkéreg nehezede rájuk, melyet az idő koporsójuk fedelül emelt föléjük.

Az idő itt a romlásnál többet: feledésbe temetést követelt el. A pásztor, ki nyáját ezen hullámos síkon legelteté, mely alatt a régi királyok elpusztult emlékei nyugtek, alig ismeré még csak szájhagyomány útján is a nagyszerű fejedelmi várost.

Nemzedékek multán lassanként még ezen szájhagyomány is kiveszett. Beteljesült a zsidó próféták átká. S csak napjainknak jutott a szerencse, hogy az elfeledett, a föld alá temetett, a fölötte élő emberek által nem ismert várost fölfeledezze.

Babilon sorsa sem volt szerencsésebb. Ninive romlása emelkedést látszott számára jósólni s Ázsia szími részeiben csakugyan kezdett is terjeszkedni. Ez időszakban Babilonnak csaknem egész története *Nabukodonozor* király nevéhez fűződik, ki oly nagy helyet foglal el a zsidó próféták könyveiben. Babilon nagyszerű építkezéseket, szépítéseket köszönt neki. De ugyanez időben nagy forradalmon ment át Média, mely Nyugat-Ázsia politikai képét újra megváltoztatta. Egy eddig jelentéktelen s csaknem ismeretlen nép: a perzsa, melynek félig nomád törzsei a méd birodalom azon részén tanýáztak, hol ma a perzsa öböl keleti partjai vonnak határt; — ezek egyszerre csak uralkodó szerepet vívtak ki maguknak a felsőbb vidéki tartományokban is. *Cyrus* (helyesebben: *Kurusz*) elfoglalta e birodalmat és saját nemzetségét ülteté be a méd dinasztia helyére. Vele kezdődött az Akhemenidák kitérő családjának uralkodása, mely *Dárius Kodomanig* 230 éven át állott fen, kit *N. Sándor* győzött volt le. Az Akhemenidák, eredetükhöz hívek, állandóan Persiában laktak s ott alapított *Perzopolisz* nevű fővárosuk neve maiglan ismeretes. Assziriát már Média tartományává tévén, *Cirus* gyorsan nyomult elő fegyverével Kis-Ázsiában, egészen az aegi tengerig.

Ezen új ázsiai birodalommal szemben még csak egy független állam volt: Babilonia. Azonban 538-ban Kr. e. Babilont is elfoglalták. Többrendbeli felszabadulási kísérlete meghiúsult. *Dáriusz* *Hiszposzesz* leromboltatá bástyáit, a világ ezen csodaművét, *Xerxesz* pedig *Bél* templomát dönté le, ezen ódon építményt, melyben a khaldéi papoknak főcsillagdjáuk volt. *Midőn N. Sándor* Babilonba jutott, ennek épületei nagy része már romokban feküdt, s azon tízezer munkás, kik által helyre akará állíttatni *Bél* templomát, több hónapi fáradozás után még csak annak romjait sem vala képes félretakarítani.

A nagy görög hódító halála végett szakított azon tervnek, mely szerint Ázsia fővárosát vissza akará állíttatni régi fényében. *Szeleukusz* Babilontól egy napjárónyira, a *Tigris* partjain, új fővárost építtetett, mely aztán nevééről *Szeleucianak* neveztetett. Ez időtől aztán Babilon gyorsan sie-

tett végelpusztulása elé. Végre neve is eltűnt a történelemben s ha itt-ott felemlíték, ez csak régi emlék gyanánt s mint a szerencse forgandóságának példaképe történt.

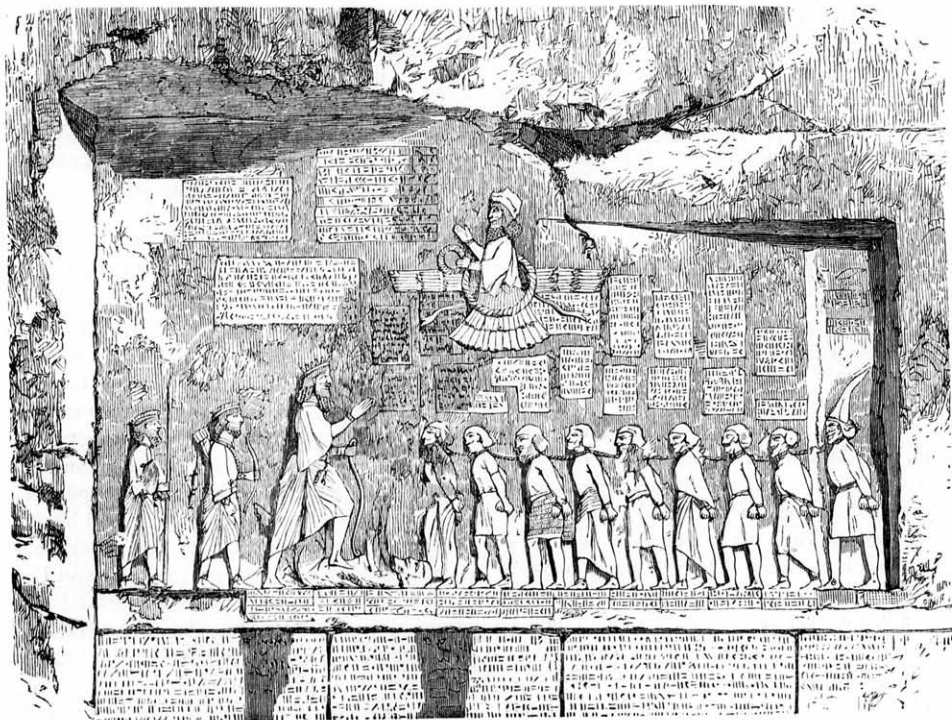
II

(A keleti emlékek ismeretlenek Európában a középkorban. A két utóbbi évszázad utazói Perzopolisban nyomára akadnak a régi ázsiai uralkodóknak és emlékeiknek. Niebuhr hoz Európába legelsőbben hű másolatokat a perzopoliszi feliratokról.)

A népvándorlások által olözönlött Európa, midőn a római birodalom is összedőlt a barbárok fegyverei alatt, egészen elfeledé a keleti emlékeket, sőt maga a Kelet is még neveit is elfeledé régi uralkodóinak, midőn az arabok útján ott a mohamedánizmus terjengeni kezdett. Az őskori

dicsőség, hogy ezen régi emlékek elveszett értelmét újra feltalálják, dacára, hogy ezen iratoknak mind betűi, mind nyelve megfajthetlenségeknek látszottak.

Az ó-kori ázsiai feliratok, (melyek írásjegyeik alakjánál fogva ékiratoknak nevezetnek,) Perzsiá-

Bizton asziriái sziklafaragványai és ékirásai.

napok legkitünőbb nevei: Szemiramisz, Nabukodonozor, Dárius Hisztaszpesz, N. Sándor és utódai tökéletes feledésbe jutottak azon nemzedékek emlékezésében, melyek saját történelmükben is járatlanok valának.

Azon feliratok, melyekben a régi ázsiai királyok saját és hadviselésük emlékét megörökíteni vélték, alkalmasint ismeretesek voltak Ormuzd papjai előtt egész Mahomet idejéig, ez időtől fogva azonban holt levelekké váltak azok, mert nem tudta többé senki sem elolvasni. Európa legújabbkori nyelvtudósai számára volt fenntartva azon

ban, Médiában, Közép-Amerikában, Asszírja és Babiloniában elszórva találtak. Legújabbkoriak az Akkemenidák perza dinasztiájától származottak, s ilyeket találtak legelőször az európai utazók; s ez utazók kezdék egyszersmind az ék-iratokat megfejteni.

A 16. és 17-dik században Perzsia belső részeig előrehatolt európai utazók meglepettek, midőn szemük elé kerültek Perzopolis nagyszerű romjai. Némelyikük körülényesen leírta a látottakat, meg nem feledkezve azon ismeretlen jegyű feliratokról sem, melyekkel tele volt vésvé majd

minden oszlop és szikla. Azonban a híres Niebuhr volt az első, kinek utazásával itt valóban tudományos értékű korszak kezdődik. Ez volt az

első, ki 1767-ben pontos másolatokat hozott magával az ék-iratokról.

(Saint-Martin Vivien után).

Szokolay Viktor.

A p h a s i a.

Egy angol tudós, Sir William Hamilton, legújabb időben azon kérdést tette fel: hogyan lehetséges az emberi szellem alkotásánál fogva az, hogy valamit elfelejtünk, a mit tudtunk?

Félünk, hogy legtöbbször e kérdést úgy fogják megfejtetni, mint Diogenes, midőn Zenót az által cáfolta meg a mozgás elméleti lehetősége felletti vitájában, hogy fölkelt s jární kezdett.

Pedig ez a kérdés nem olyan érdektelen ám, mint a milyennek első pillanatra látszik.

Nem ritkán történik például, hogy egy idegen szó téved ajkunkra, mely egész ismeretlen előttünk, azonban az avult irományok között lapozgatva sokszor rátalálunk az ismeretlennek hitt szóra. Melyik időpontig ismertük e szót? Kellett lenni egy pillanatnak, melyben megszűnt tulajdonunk lenni, egy pillanatnak, mely után nem voltunk képesek e szót emlékezetünkben felidézni. A szó-émlékezési tehetségnél minden ember küzd bizonyos áthághatlan akadályllyal, úgy hogy vannak percek, midőn egy ismert nevet, minden erőlködésünk dacára sem vagyunk képesek kimondani. *) Tudjuk, hogy a szó birtokában vagyunk, tudjuk, hogy lelkünk tulajdona, és még sem használhatjuk, nem azért, mintha a szükséges szervek hiányzanának, hanem mert nem állanak rendelkezésünkre. Vegyük még tekintetbe a szók elfelejtése iránti hajlamot, s előttünk áll egy betegség kezdete, mely az agy rendkívüli állapotából származik, s melyet az orvosok legújabb időben *aphasiának* kereszteltek el.

E betegség kiváló jellemvonása, hogy az illető egyes szavakra, vagy egész szó osztályokra nem bír visszaemlékezni, s a legrosszabb esetben egészen képtelen gondolatait kifejezni.

Egy híres francia jogász panaszkodott orvosának, hogy sokszor beszéd közben nem áll rendelkezésre a szükséges kifejezés, s idegen szó által kénytelen helyettesíteni. Történt például, hogy egy alkalommal így szólt nejéhez: „Kedvesem, add ide a a,“ s ezzel fejére mutatva mondá, „no hisz tudod mit akarok.“ „Kalapodat?“ „Igen, kalapomat.“ Midőn egy alkalommal el akart ott-

honról távozni, így szólt inasához: „Add ide eser es“ „Esernyőjét?“ „Igen esernyőmet.“ Egyébiránt a férfiú lelki tehetségei el nem tompultak, s a legbonyolultabb jogi kérdéseket játszi kérdésekkel fejtette meg. Az aphasia-betegyek többnyire azáltal segítenek magukon, hogy az elfeledt szót körülírják. Egy öreg úr, ki szolgaszemélyzete nevét nem tudta megjegyezni, komornyikját „fiatal viznek,“ pincemesterét „öreg viznek“ nevezte. Betegápolójának a nem épen hizelgő „fiatal úsd agyon“ nevet adta; a magas állású embereket pedig: „királynak,“ „királynénak,“ „nagyvezirnek,“ stb. címezte. Ha az illetőt körülményesebben akarta leírni, nevév vagy testalkotását mimikai mozdulatokkal ábrázolta. Így például egy kövér embert azáltal jelelt, hogy két karjával kört képezett. Egy alkalommal ápolójának egy naptárt nyújtott át, hogy nézze meg benne, hány óra van. Máskor pedig azt parancsolta kocsisának, hogy vigye őt oly helyre, a hol még sohasem volt, t. i. az új lúdhoz a szomszédságba. E férfiú betegsége csodálatos volt. Nagy nyelvtudós lévén, megbetegedése után társalgása, a legkülönbözőbb nyelvek zagyvaléka lett. De értelme azért egészséges volt. Ha hosszú távollét után egy régi barátját látta, rendesen angolul kezdte vele a társalgást, de nem sokára más nyelvekre csapott át. Ugyszintén angolul beszélt, ha valamin csodálkozott vagy valami meglepte, míg félénk kedélyállapotban sohasem használta e nyelvet, hanem különböző szókeveréket. Figyelője azt is tapasztalta, hogy ha valamely szónak végtagja nem jutott eszébe, egy másik szónok végtagját használta fel kiegészítésre. Így alkotta e szót: Guscür, mely nem egyéb, mint Guzzler. (Schlemmer és Exicür öszszeszevonása.)

Ez apróságokat nem azért hozzuk elő, hogy az olvasónak különösegeket tálaljunk fel, hanem hogy helyes fogalmat adjunk neki az aphasia mivoltáról, mely agy baj leginkább a beszélő tehetőséget támadja meg.

Átme gyünk most azon esetekre, melyekben a kifejezési tehetség egészen mag van zavarva. Egy ily esetben a beteg szótára e négy szóból állott: „igen“, „nem“, „három“, és „Helo“. (Helong tu-

*) „A nyelvemen fekszik“ mondja a magyar.

lajdon neve helyett.) E négy szót a legfurcsább módon használta. Ha azt kérdezte valaki tőle, hány gyermeke van, azt felelte három, de a mellett négy ujját mutatta. „Hány fia?“ „Három,“ viszonzá két ujját emelve fel. „Hány lány?“ „Három!“ volt a felelet ismét két ujját mutatva. „Hány óra van?“ „Három!“ De azért tíz ujját mutatta a kérdezőnek, mert éppen tíz óra volt. Az orvosok ez esetről azt mondták, hogy a beteg ujjait használja nyelve meghazudtolására, mely nem bir igazat mondani.

Egy másik minden feleletre nemmel válaszolt; ha azonban a nemmel az ellenkezőt akarta kifejezni, igenlőleg intett fejével.

Mint hogy a beteg a nyelv használatától nagy részben meg van fosztva, a hang különböző árnyalatai által igyekszik érthetővé tenni magát. Mondják például, hogy egy nő csak ezen értelem nélküli szavakat tudta kimondani: a *Commetty my pittimy*, de oly hanghordozással, hogy a vele gyakoribb érintkezésben levők megértették.

Következő társalgás egy francia kórházban folyt le egy aphasiában szenvedő beteg s az orvos közt. „*Ön haute-loire-i?*“ „*Haute-loire-i*“, hangzott a felelet. „*Hogy hívják?*“ „*Haute-Loire*.“ „*Micsoda foglalkozása van?*“ „*Haute-Loire*.“ „*De Marconnak hívják?*“ „*Igen, uram!*“ *T*hát bizonyosan tudja, hogy Marconnak hívják?“ „*Igen*.“ „*Hol született?*“ „*Marcon*.“ „*De Marcon a neve!*“ *I*tt a beteg nyugtalan kézmozdulat kíséretében szitkozódni akart. E férfiú esete azért oly különös, mert a hallott mondat utolsó szavait tudta csak kimondani. Egy másik beteg esete a szó birtokában volt „*herceg*.“ Ha valak iingerelte, igen drasztikus mellék nevet függesztett hozzá. De ha e melléknév kimondására felszólították, képtelen volt rá. Egy harmadik e szót ismételte mindig: „*Cousisi*“, de ha megharagították, e szót is használta: „*Sacon, Sacon*“, mi alkalmasint „*Sacre non de Dieu*“ rövidítése volt. E tünetény úgy látszik onnan származik, hogy ez emberek szokva voltak szenvedélyes pillanataikban szitkozódni.

Ugyanezt tapasztaljuk egy másik esetben, midőn a beteg csak érthetetlen szavakat tudott kimondani, s egyszerre e szó jutott eszébe: „*kedvesem*.“ E szó kimondására alkalmasint a megszokott gyöngédség tüzelte. E tünetény létrehozására azonban nem szükséges éppen a kedély felhevült állapota. Egy francia, ki csak e szót tudta kimondani: „*igen*“, hangosan és értelesen mondott egy alkalommal köszönetet egy hölgynek, ki elejtett zsebkendőjét fölemelte.

Barátai örültek s azt hitték, hogy visszanyerte beszélő tehetségét, de nemsokára meggyőződtek a hiedelem valótlanágáról, minthogy e szót, dacára, hogy több ízben elmondták előtte, nem volt képes másodszer kimondani. Egy zenész, ki nemcsak beszélő-tehetségét veszté el, hanem írni és olvasni is elfelejtett, egy alkalommal könnyűséggel irt le egy zenei passust.

Fordítsuk most figyelmünket az aphasia betegnek írási tehetségére. Tapasztalásból tudjuk, hogy az írási tehetség az ily nemű betegeknel ép oly zavart, mint a beszélő-tehetség. A *patiens* mohó vágygyal ragadja meg a tollat, de csakis össze-vissza dobált érthetlen szavak leírására képes, melyek értelme egészen más, mint a mit írni akart. *) A szó első betűi rendszeren helyesen irvák, de a többi olvashatlan firka vagy a betűk rendszernélküli combinatiója. Mint érdekes tünetényt jegyezzük fel, hogy egy úr, ki a számokot betűkkel leírni nem volt képes, húszig hibátlanul írta le azokat arabs jegyekben. Fölemlítjük továbbá azt is, hogy a beteg csak azon szavakat tudja leírni, melyeket ki is képes mondani. Ez eset azonban nem mindig áll. A már felhozott *patiens*, ki csak e szót tudta kimondani: „*Cousisi*“, nevét hibátlanul tette papírra, de azonkívül egy szót sem volt képes leírni. Midőn felszólították, hogy írja a boritékra lakását, ismét nevét jegyezte fel, ámbár jól tudta, hogy mást ír, mint a mit kellene. Egy másik csak e két szót volt képes használni: „*mama*“ és „*nem*.“ „*Hogy hívják?*“ kérdezték tőle többször. „*Mama?*“ „*Hány éves?*“ „*Mama nem*“, volt a válasz. Midőn azonban felszólították, hogy nevét írja le, hibátlanul tette papírra: „*Guénier Henrik*.“ Midőn pedig neve leírására még egyszer felkérték, már azt írta: „*mama*.“ Midőn „*mamát*“ kellett volna írnia, „*Guénier*“ irt és viszont, midőn *Guéneirt* kellett volna írnia, „*nemet*“ irt.

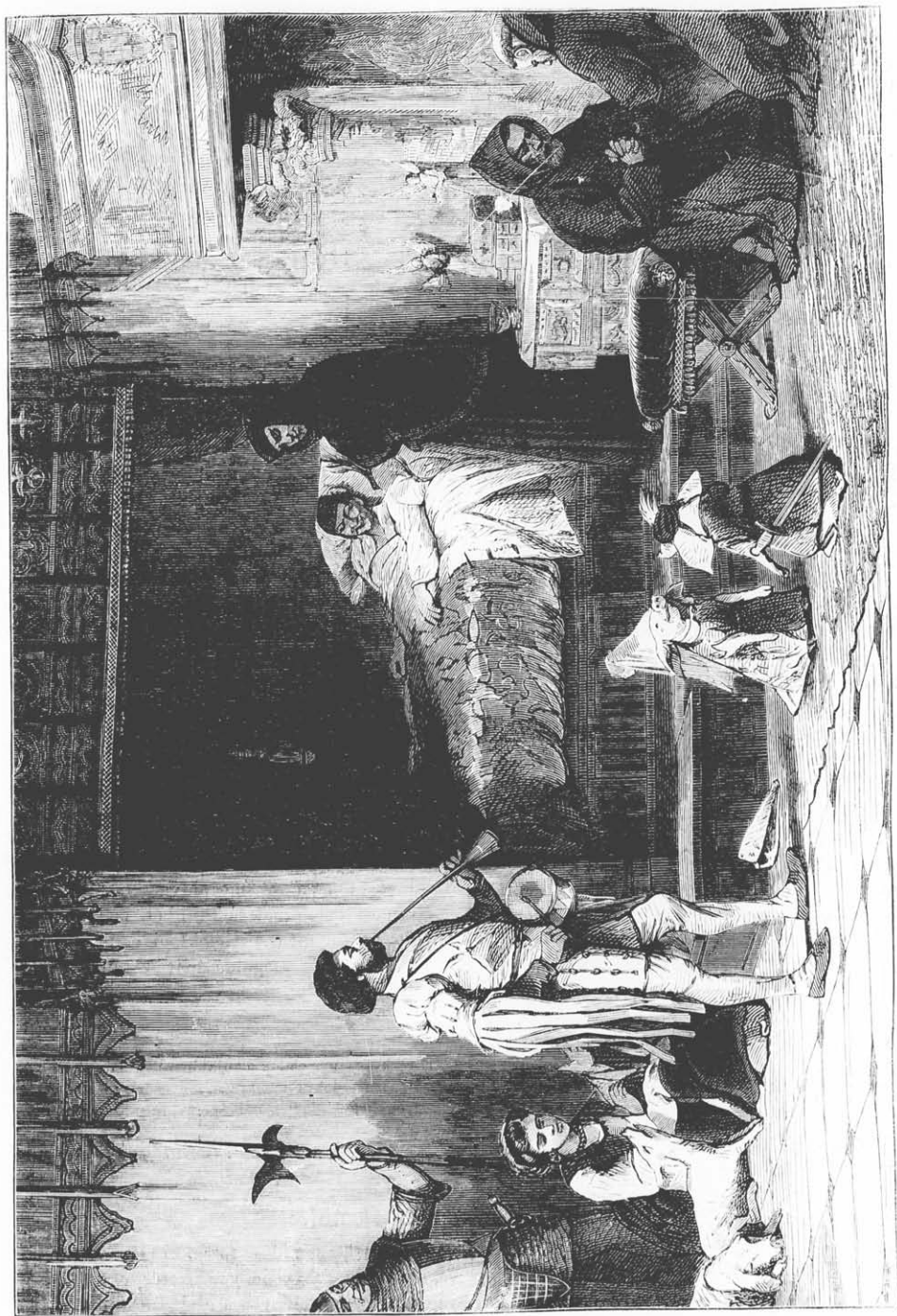
Úgy hisszük, hogy az olvasó a felhozott példákbel belátja, mily nehéz e tünetényre nézve theoriát alkotni. Megemlítjük itt még azt is, hogy vannak betegek, kik önmaguktól egy szót sem képesek leírni, de hibátlanul másolnak.

Ha az aphasia tökéletesen kifejlődött, a beteg a szavak értelmét fölfogni képtelen. Egy *patiens*

*) Emlékszem, hogy atyám, ki szintén e betegségben szenved, egy alkalommal egy levél boritékjára e szót akarta írni „*excellentiájának*“. Mikor az írással addig ért, hogy „*excellen*“ hallott kinn csöngetni s így folytatta tovább az írást: „*tintintinten*“, úgy hogy az egész szó úgy hangzott: „*excellentintintinten*“.

Moszul látképe, előtérben az asszírjai ásatásokkal (Niniveétől szülő cikkünkhez a 451. oldalon.)

Malacokat fanooltató cigány XI. Lajos francia király betegágyánál.

fivére nevét sem értette, csak akkor, midőn charakteristikus mozdulattal jelezte, elötte, fogta föl kiról van szó. Ebből azt következtethetjük, hogy az aphasia kétféle, a szerint, a mint az agyvelő két rendkívüli állapotának kifolyása. Az első esetben a beszédszervek meg vannak gyengülve vagy zavarva. Itt a beteg alkalmasint nem képes nyelvét akarátának alárendelni. A másik esetben a gondolatoknak szavak, írás vagy jelek általi kifejezése gyengült el, vagy vált lehetetlenné.

E helyen két érdekes lélektani kérdés merül fel.

A beszélő-tehetség megbénult állapota károsan hat-e a többi lelki tehetségekre is? E kérdésre nem könnyű a felelet, mert a beteg lelki elszigettségében igen nehéz felismerni, vajjon szenvednek-e többi tehetségei is. Trousseau úr, a híres francia orvos, kinek észleleteit itt nagyobb-részt felhasználtuk, azt állítja, hogy az emberi lélekre az aphasia igen káros nyomást gyakorol.

Ime észleletei egyike:

„Az emlékezőtehetség, mely a lelki élet oly fontos tényezője, az aphasia-betegeknél igen el van gyengülve. Különös, hogy az efféle betegek legnagyobb része jelekkel igen értelmesen felel. Én a következő kísérletet ismételve használtam betegimmél. Mutattam tudniillik nekik egy kanalat s kérdeztem, mi az? E kérdésre nem kaptam választ. „Kés?” Tagadó jel. „Villa?” Ismét tagadó fejrázás. „Tudja ön e tárgy nevét?” Tagadás. „Kanál ez?” Igenlő fejrázás. S ezt tapasztaltam majdnem minden betegimmél. Ebből kitetszik, hogy a legtöbb esetben nem annyira az általános emlékezőtehetség, hanem inkább a szó-emlékező tehetség volt elgyengülve, mert maga Trousseau is mondja, hogy betegek elfelejtették ugyan a tárgy nevét, de használni többnyire tudták.

Hogy az egész betegség lényegét még jobban feltárjuk, megemlítjük, hogy az aphasia-betegek tekintete értelmes, hogy oly játékokban is részt tudnak venni, melyek a jellemet igénybe veszik, s hogy bírnak értelemmel, mi nélkül örülteknek kellene őket nevezniük.

Több esetet tudunk, melyeknél a beszélő tehetség elvesztése tökéletes volt és mégis csak futólagos.

Dr. Spalding Berlinben 1772. jan. 31-én író-

szobájában egy számla elkészítésével foglalkozott, s épen az első szavakat írta le, midőn rögtön észrevette, hogy a többiekre nem emlékezik. Hiába rajzolt össze egy halom betűt, hogy az elveszett fonalat újra megtalálja, a leírni szándékolt mondatokat úgy elfeledte, hogy minden emlékezőtehetsége dacára sem volt képes azokat emlékezőtehetségbe visszacsalni. Kétségbeesetten tette le a tollat s beszélni akart, de csak összefüggés nélküli szótagokat gagyogott.

E perctől fogva rendes naplót vezetett gondolatiról, s ezekből látjuk, hogy az eszély és bölcsészet voltak vigasztalói ez állapotban, tehát lelki tehetségei nem homályosultak el egészen.

Hasonló eset egy francia orvosé, ki Lamartine „Essay“-ját olvasta, midőn hirtelen észrevette, hogy nem érti az olvasott mondatokat. Nyugtalanul próbálta újra olvasni az előbbi lapot, de sikertelenül. Segélyért akart kiabálni, de képtelen volt hangot adni. Erre megkísérté tagjait mozgatni különféle irányban, hogy nem érte-e a szél. Megpróbált írni, de erre is képtelen volt. Csodálatos azonban, hogy az egész idő alatt képes volt állapotát fontolóra venni s itélni. Midőn néhány óra múlva egy másik orvost hívtak hozzá, jelekkel adta tudtára collegájának, hogy vágjanak eret rajta. Alig történt ez meg, midőn ismét képes lett egyes szótagok kimondására, s 12 óra lefolyta alatt a tüneménynek semmi jele sem volt rajta észlelhető.

Hasonló egy harmadik eset: Lordat francia orvosé, ki betegsége alatt saját állítása szerint háborítlan követte gondolatfolyamát, a legelvontabb eszméket képes volt fejtegetni, de azokat előadnia lehetetlen volt. Lordat úr bizonyítványa annál becsebb, minthogy tudvalevő dolog, hogy rendkívüli éles észszel volt megáldva.

És most befejezzük cikkünket, mely ha más hasznot nem nyújt is, a lélektani, eddig megfejtetlen kérdések megoldásánál hasznavehetővé válhatik.*)

E cikk egy német lap legújabb számában jelent meg, s különösen érdekes a nőkre nézve azért, mert e betegség gyógykezelésénél a női ápolás igen fontos szerepet játszik.

Közli: *Mihály Tivadar.*

A műveletlen nemzetek nöi.

Szép olvasóink előtt — kik az alább közlendő adatokat olvasandják, — kétségkívül szánandónak fog feltűnni nemük helyzete más idegen

nemzeteknél, azon lény sorsa, ki arra van hivatva, s alkotva, hogy legyen a fűj osztályosa jó vagy balsorsban, legyen a család nemtője.

A civilizált államok műveltségi állapotát leginkább azon szokás, gyöngéd modor és bánás-mód mutatja ki, mely a nő és férfi-világot összeköti. — Elöttem áll néhány utazó följegyzése a műveletlen nemzetek némbereiről, s azon szokásról, mely a nőtilésnél általános.

Mingréliában — írja Chassin — egy 13—18 éves deli, szép leányt 20 tallérért, a már férjezeteket nyomorult 12 tallérért árulják. A nevezett utazó mondja egy helyütt:

Még jókor reggel volt, midőn erős kopogtatást hallok ajtómon, mely be volt roteszelve, félig álmos voltam, s úgy tetszett előttem, mintha álmodnám, majd erősebb lett a kopogás, végre valóságos döngötéssé fajult, ököllel és baltákkal kellett azt kívülről valakinek ütni; az ajtóon kiesett sarkából s a földre zuhant; néhány bozontos, marcona alak lépett szobámba nem kis meglepetésemre. Először földig hajták magukat, hozzám közeledtek, kissé meghunyászkodva ugyan, de szemükből ravaszság nézett ki; én azt gondoltam, hogy veszedelmes szándékból jöttek, kezemet védőleg tartottam magam elé, addigis, míg ágyam fölötti pisztolyomat levehettem, de egy erős kéz megragadt, s én dideregve állottam köztük, még ágytakaróm is — mibe hirtelen begöngyöltem magamat — leesett rólam; esodálkozva és bosszankodva vártam mi történik. A bozontos emberek egyenkint elibem járultak és kezet akartak csókolni, mit én természetesen nem akartam megengedni, de az említett izmos férfi úgy megfogott, hogy moccanni sem tudtam, mire amazok nagy alázattal kezet csókoltak. Magam is elmosolyodtam.

De mi a manónak rontottak be mint banditák? — gondolám.

Ajtóm előtt nagy sutogást hallottam; a legidősebb férfi kiment s 3 szép leányt vezetett be, különösen egy volt köztük, kinek szépsége meglepett. Mély tüzi fekete szemeit felemelte hozzám! ... A manóba is, mondhatom, ennél gyönyörűbbeket sohasem láttam. Én imádom a fekete szemeket! — A koros ember elkezdett hozzám beszélni, hiába mondtam, hogy nem értek semmit az egészből, hanem ő ezt nem sokat látszott bánni, folyvást beszélt, hol rám, hol a kecses fiatal 3 leányra mutatva. — Végre elértém; olyanformát beszéltek, mintha én meghagytam volna angol barátomnak, miszerint számomra szép leányokat vásároljon. És itt eszembe jutott elutazott barátom Oretel, ki egyszer azt ígérte, hogy derekasmegtréfál, s ugyancsak beváltá szavát a kötözni való.

— Hát mit csináljak már most? ... igen szépek, az igaz, de hát én nem lehetek érettük po-

gánynya! — Intettem nekik, hogy takarodjanak; nem mozdultak; szidtam, fenyegettem őket, de ők csak oly nyugodtan hallgatták, mintha áldanám. — Az idősb férfi intett a leányoknak, kik letérdeltek előttem — s aztán jelekkel magyarázta, hogy fizessem le értük az 50 tallért, s aztán a többi az én dolgom.

Már erre dühös lettem, folragadtam pisztolyomat, de az a vén gazember kicsavarta kezemből.

— Eh! Louis hol vagy? Jer és dobjuk ki őket! — kiálték; de Louisnak se hire se hamva; nem jött. Belevágtam tehát magamat az ágyba ismét, ráhúztam fülemre az oroszlan bőrt, s a fal felé fordultam; de azok csak nem tágitottak. Megint rákezdtek a deklamációt, majd elhallgattak, valószínűleg az eredményt várták. Az egyik gazember azt vélte nyilván, hogy alszom, mert a takarót kezdte rólam huzogatni! ... Ez már szörnyűség! ... felugrottam s úgy vágtam képen, hogy megtántorodott, de azért nem jött zavarba, megigazítá összebogazott haját, két kezét leeresztette s úgy állott nagy bambán. — Végre, hogy lerázzam nyakamról őket, földre dobtam nagy dühösen 5 darab tallért, mire azok öszeszóztak, fejükkel bólintottak, s egy leányt akartak nekem itt hagyni; én öklömet mutattam, ez használt, s eltakarodtak. Én pedig átkoztam Oretelt, ki így beváltá ígérését s Louist, a ki nem jött elő, mikor hívtam, hogy kihánytuk volna őket, pedig azt mondhatom, hogy Louis markos egy gyerek, csak az a baj, hogy mód nélkül iszik, tegnap is meg kellett vernem... Nem tudom, fog-e használni?.. Ily formán gondolkoztam, midőn eszembe jutott, hogy fel is kellene kelni, kiabálok egész az elrekedésig, de Louis csak nem érkezik. Öltözni akarok, hogy bosszúságom teljes legyen, kimondhatlanom sehohsem lelem... kezdem észlelni, hogy Louis az éjjel megszökött, elvívén ujdonatuj zerge-bőr kimondhatlanomat arany órámmal együtt. Se baj, csak hogy pénzem nem pákolta meg!...

... Mikor elutaztam, s pár mértföldnyire haladtam, valami sikoltozó, kiáltozó hangok jutnak fülemhez, s valaki nevemen szólít. — Hátra fordulok, s ugyan ki jó utánom? ... a három szépségek egyike, ama fekete szemű szép fiatal leány. Nem tudtam mit akar. Nehogy valami szerencsétlenség érjen, megsarkanyuztam lovamat, hanem az most az egyszer lefeküdt, s széles jó kedvében, mintha kánikula lett volna, elkezdett hempergözni. A leány szaladt utánam s beért; jelekkel igyekezett megértetni, hogy kész követni. Hiába volt minden

oppositió; tudtomra adta, hogy határozak gyorsan, mert apja azóta utban van, s ha megleli az utat, mindkettőnket lelő, a bizonyos. A leány szenvedélyesen szerelmes volt belém, szó a mi szó, nekem is tetszettek isteni szemei; hirtelen felkaptam nyergembe s elszáguadtunk. Egyszer aztán csak haza kellett térnem Párisba, a leányt nem bírtam lemondásra bírni. Nőm — ki közb: legyen mondva — elég fiatal és csinos, nem jó szemmel nézett rám, mikor látta, hogy másod magammal tértem meg. Hiába volt minden attakirozás: mindig visszaverettem; egy ideig valóságos égi háboru volt nálam, míg aztán később lecsillapult, s a csinos szökevény most kertészem neje.

De e kalandnál hosszasan is időztünk, menjünk tovább, Circassiába. Egy magas, hosszúkezü és hirtelen-szőke (lángvörös) haju szépség áll előttünk, az ottani izlés legmagasabb kivánalma szerint a legszebb. (E nélkül ők nem is tudnának isteni nőt képzelni.) Az apa az illetővel éppen most alkudozik, az egység megtörtént, a leány anyja forró pillantást lövel a szerencsés alkut kötő vő felé, mit az elérteni látszik, mert ajándékot dugaszol a mámi kezébe. A leánynak pedig megmondják: ez a te urad, a ki neked parancsolni fog, eredj, semmi közünk hozzád. E lények ára igen különböző, némelyikért nem adnak többet egy gödölyénél, míg másiknak 15 ezer forint az ára. A szegényebb házasulni akarók először is — hogy annál könnyebben célt érjenek — az apát igyekeznek megnyerni, olyan formán, hogy adnak neki égetett bort a mennyi belefér, feleségét pedig eltávolítják, hogy ne árthassa magát a dologba. Mikor már az apa meglehetősen vígan van, ekkor kirukkolnak a kérelemmel, s vagy odaigéri nemes (?) felhevülésében a leányt, vagy kikergeti a kérést; ha az első eset áll be, akkor tartozik a szerencsés vő egyetmást mindjárt az alku után ajándékozni ipójának, az pedig sem több sem kevesebb, mint 20—25 kobak égetett bor.

A Kacsiez, ha nősülni akar, egy öreg asszonyt vesz maga mellé, ki valamennyi leányt ismer, ezzel megindul, megállnak a legtágasabb utcán, hol legtöbb a járókelő fehér nép. Ha valamelyik megtetszett az ifjunak, utána mennek, s megjegyzi a házat, hova a leány betért. A legény beküldi a vén anyókat alkudozni, ki illő komolysággal kezdi dicsérni megbízója érdemeit, a leány szülei ugyanezt teszik, bármily szoplós, kancsal stb. legyen is a leány. Az ily futólagoz utcai leány-nézéskor — természetesen — sokszor csalatkoznak. Egy ily leány ára szintén vála-

kozó, 3—30 juhot érnek, vagy 8—10 ökröt, remek szépségnek kell annak lenni, kiért 100 juhot adjanak. Egyáltalában a nomád életet élő embereknel a nő mint közönséges tárgy, mely áruba bocsáttathatik, szerepel, s leginkább állatért cserélik be. A Kirgiz p. o. ezt mondja:

— Társam! lovakat akarok szerezni, adj nekem vagy ötöt!

— Jó hogy eszembe juttatod az adást, erről jut eszembe a vevés, vagy kérés, neked leányod, nekem fiam van, add öt fiannak feleségül!

— Mit gondolsz, hisz az még gyermek, mindössze 14 éves!

— Nem tesz semmit, majd megerősödik; üss agyon, ha fiamra panasza lesz!

A csere megtörténik, amaz kap 5 lovat, emez egy leányt, s danával lótejeznek rá. Ha a leány kintű szépség, ugy ára is magasb. 50 ló, 25 tehén, 100 juh egy szolgál kocsival együtt. Oroszországban sem sokat adnak az érzelemre (a pórokna), a férj alkuszik leendő feleségére. A férjek kis zsarnokok, ott ül csizmaszárában a kancsuka, melylyel első nap — midőn neje csizmáját lehuzza — megveri, annak jeléül, hogy ezután férje hatalmában leendő.

Egy tungusi leányt 20—200 marhára becsülnék, s ha a vevő a vett portékában utólagosan valami fogyatkozást fedezett volna fel: az eladó kész az adott pénznek egy részét — kárpótlásul — visszafizetni, s szent a béke.

A szamojédoknál egy leány ára 20 jávor szarvas, s egy sátor fölszerelve.

A nógrai tatároknál általános szokás, hogy nőket egy pár lóért vásárolják; ezért cserébe kap az illető egy nőt, egy nagy bőr sipkát, egy darut.

Egy osztyák leány ára 10—100 jávor szarvas, 2 szán; Nubiában egy leány ára csak egy ló — mondja Eunglich, — sőt 35 piaszterért is meglehet szerezni, meg is szerzik háremekbe. Ha a leány szépsége hervadni kezd, a szülők durván bánnak vele, s a legközelebbi vevőnek elárusítják.

Tripolishoz közel Marmarika pusztáján Aulad-Alinál egy szép beduin leányért nem adnak többet egy fejős tehénnél. Mig vásárlásoknál éppen mitsém gondolnak az erkölcsiséggel, a vevő előtt a leány legelrejtettebb kellemait is meg kell mutatni, megtapintatni arcát, haját, mellét, megdörzsölik arcát, ha nem festett-e? és a szegény teremtesek anyyira megszokták ezt, hogy vonakodás nélkül tárják fel kellemeiket; sőt a szülék ittelleg kényszerítik, hogy a vevő előtt kedvessé togyék magukat, szóval, hogy — jól elkeljenek!

Kiss Endre.

Egy hét története.

(Július 19.)

(VK.) Hódoljunk a „bon ton“-nak, s hagyjuk el Pestet, hol most egyéb sem maradt, mint a por a hétköznapi munka és az unalom. Mit is csinálnánk most ez elhagyatott városban, hol már képviselők sincs, s még színház sincs; hol nem úszhatunk sem társaséleti élvezekben, mivelhogy effélék most nem igen léteznek, sem a Dunában, mivelhogy most mindig hideg szél füttyörész. Utazunk el tehát — és pedig ne valamelyik fürdőhelyre, miután a hideg, szeles, szeszélyes júliusban sehol sincs igazi fürdőidény; hanem sokkal meszszebb, túl országokon és tengereken, és pedig országokon át minden fáradtság és kora-kelés nélkül, s az oceánon át tengeri betegség nélkül. Az utiköltség nem több mint egy pár forint, s a kalaúz, ki bennünket vezet, a világ egyik legszelleműsabb embere.

Akár meg sem kell mozdulnod — kedves olvasom — kényelmes tamlányodból, s mégis megismerheted most Észak-Amerikát. Egy könyv jelent meg Párisban pár év előtt, Ráth Mórnál pedig éppen most, mely a szabad államok életét oly gyönyörűen tárja elé, hogy általa bizonyára jobban behatolhatsz e mozgalmas új világ szellemébe, mintha valósággal beröpülted volna New-Yorkot, Washingtont és Chicagot, s egyet hajózált volna a Missisippin.

Laboulaye könyvét értjük, mely méltán ütött világszajt s ért vagy huszonöt kiadást. A könyv címe: „Páris Amerikában.“ Eredeti gondolat, a legtelményesebben dolgozva ki. Szembe van állítva benne ez a vén, előítéletes, görnyedt Európa az új világréz szabad és méltóságos életével. Formájára nézve regény, lényegére államisme. Mulattat és tanít. Gyönyörködtetve győz meg bennünket arról, hogy felemelt fejjel csak az atlanti tengeren túl járnak az emberek, míg mi e hiú vén földrészen — minden büszkeségünk és csillogásunk dacára — úgy szólván csak négykézláb járunk. Nem is járunk, csak vezetünk. Atyáskodó kormányok járszalagja van a nyakunkon, s óvatos szájkosár a fejükön. S mily büszkék vagyunk lealáztatásunkban, kisszerűk gögünkben s korlátoztak előítéleteinkben!

E könyvből „hallhatatlan mosolyának egész gyönyörűségében“ ismerjük meg „a szabadságot, az evangélium leányát, az igazság és könyörület nővérét, az egyenlőséget, bőség és béke anyját,“ mely a földnek nem ezen a felén lakik, hol mi oly

fennhéjázva járunk, hanem oda át az amerikai társadalomban.

A két világréz közti ellentét van festve ez eszmegazdag munkában.

Hőse egy párisi doktor, ki egy szellemidéző által átvarázsolatja magát az egyesült államok közzé. Hipp hopp, ott van, a hol lenni akar, családjával, cselédjeivel, házával együtt. De mindezek átváltozva, amerikai formát kapnak. Neje — a piperés párisi hölgy — most egy okos, munkás háziasszony; félszegen nevelt, elkényeztetett gyermekei tevékeny, derék gyermekek; cselédje nem ravasz rabszolga, hanem szolgálatot tevő eszes ember; háza nem feszes, tártajtajú lakás, hanem kényelmes, kedélyes otthon. S ő mégis rosszul érezi magát, mert elhozta magával európai láncait: a balitéleteket. Úgy jár, mint a ki mély homályból napfényre lép: káprázik a szeme, s mindent ferde színben lát. Megijed a korlátlan szabadságtól, a nagy egyéni jogoktól, a valódi önkormányzat élettelen nyilvánulásaitól, a tökéletes sajtó- és vallás-szabadságtól, a zajos választási mozgalmaiktól, az amerikai törvénykezéstől, az önkéntes honvédelemtől, szóval az egész ismeretlen nagy élettől, mely annyira különbözik a körülnyirt, gondos rendőri felügyelet alatt álló, rendszabályokba szorított, félnk, hiú, hazug és kisszerű francia társadalomtól! De a párisi doktor ehhez szokott, s amabban nem tudja feltalálni magát. Előítéleteivel minden pillanatban beleütközik a nagy és hatalmas intézményekbe, s rosszul érezi magát e helyen, hol minden oly szabadon folyik.

Egymást érik a legélénkebb képek, melyek a gúnyor ékesszóló erétől csillognak. A család, a sajtó, a községi élet, politika, templom, iskola, szóval a társadalom minden fontos intézménye fel van tüntetve. A francia doktornak sokáig kell küzdenie azok közt, míg hozzászokik az igazság erős napfényéhez. De akkor aztán meghódol, s nem kívánczik vissza többé „ama hiú társaságba, mely fél az igazságtól, és a melyet tükörrel fognak meg, mint a pacstírtát, azáltal, hogy elvakítják.“

E könyv nagy mértékben iránymű, s ebben áll főérteke. Az elbeszélés formája, a párbeszédok, alakok, a költői nyelv arra való, hogy az eszméknek minél szétágazóbb csatornái gyanánt szolgáljanak. Száraz államisme, vagy egy fűzér

vezércikk nem tehetne ily hatást a nagy közönségre. Tocqueville igen jeles művet irt az amerikai demokraciáról, de annak a fényét nem igen hatoltatta keresztül az európai olvasó világ annyi rétegen át, mint Laboulaye könyve, melynek élénk leírásai annyi fényt vetnek az amerikai intézményekre, s annyi árnyat Európa társadalmi és politikai zsibbadtságára. E könyv, a mig olvasod, regény, s a mint letetted, átváltozik benned tudománnyá. Forgatva az ivatek, magad sem sejtöd, mennyi velöd nyertél belölük, s a mig ez elbeszélés tarka képei közt forogsz, eszedbe sem jut, hogy sajátlag a philosophia forrásánál ülsz, honnan új szellemmel és új gondolatokkal fogsz távozni.

A magyar kiadás tehát nagy haszon mindnyájunkra; köszönet érte a fordító Márkus Istvánnak s a kiadó Ráth Mórnak. Csak el is terjedne aztán úgy, a mint érdemelné, s elhíntené amaz eszméket, melyek az új világ társadalmát annyira fölülemelik a miénken.

Nálunk bizony nagy szükség van terjeszteni az ily igéket, mert az előítélet — demokratikóereink s nagy fennen hirdetett reform-törékvéseink dacára is — csak úgy terpszekedik most is nyilvános helyeinken és magánlakásainkban, mint az „ösiségek“ korában. Nekünk még nagy-

ságos demokratáink vannak, kik ha egy tanár (bármily kitünöd tanár legyen is)! felszólal velök szemközt, irgalmatlanul lenézik, s szemérod hányják, hogy leckéket ád. Nem rég egy szabad-élvü publicista a félírodalmat foglalta be e szóba: skriblerék. Kurtafalusyné ő nga pedig a közelébbi császárfürdői bálban ideggöröcsöket kapott, megtudván, hogy az a csinos, művelt fiatal ember, ki leányával táncolt, kereskedő-legény, ki egész nap a rőföt forgatja. Igaz, hogy derekasan forgatja, s a mellett világlátott, sok nyelvet tudó, munkás fiatal ember, kiből egy pár évtized házi-urat vagy bankárt formál; de mindegy, ha csak — kereskedő legény. Mennyivel boldogabb volt Tizholdasyné ő nga, kinek leánya körül Dolgotalanffy Alfréd forgott, e szeretetre-méltó urfi, ki a világon egyebet sem tesz, mint azon törí a fejét, hogyan verhesse el a papától öröklött hatszáz hold földet. De mindegy — ő úrfi.

Csak hadd forogjon tehát közközén a Laboulaye könyve, mi pedig beszéljünk róla minél többet, mert a párisi doktor előítéletei, gőgje, korlátoltsága meg van köztünk is ezer meg ezer kiadásban, s találkozzunk velök minden pillanatban, utcán, szalonokban, gyűléstermekben, a sajtóban és a „plátánok alatt.“

V e g y e s k ö z l e m é n y e k .

Történeti naptár. *Julius hó* 23-dikán Beauharnais Sándor nyaktól által kivégeztetik, 1794. — Radetzky győzelmé Somma Campagna mellett 1848.

24. Don Carlos † 1568. — Az oroszok a svéd partokra lépnek 1719. — Narvaez beveszi Madridot, 1843. — Bécsi konferencia 1853.

25. Bonaparte győzelmé Abukirnál, 1799. — Dugonics András † 1818. — Bonaparte Lajos, III. Napoleon atyja † 1846. — Radetzky győzelmé Custozsnál 1848. — A schleswig-holsteiniak vereségé Ydstadtnál 1850. — Zsolcai csata 1849.

26. Miksa császár esküvője Saroltával 1857. — Fáy András † 1864. — Az ozmanok beveszik Temesvárt 1552. — Radetzky győzelmé Volta mellett 1848.

27. Orleans Lajos a st.-aubigni csatában elfogatik 1848.

28. Langievitz elesett párbajban 1867. — Turenne elesik Saszbachnál 1675. — Boroszlói béke 1742. — Gr. Dessewffy Aurél született 1808. — Sokosevics a szerb vajdaság és temesi bánság

helytartóává kineveztetik 1859. — D'Arcole a most nevét viselő hidon Párisban elesett 1830.

29. Wesselényi beveszi Murányt 1651. — Petőfi Segesvár táján olvész 1849. — Stuart Mária és Darnley esküvője 1565. — Julius francia forradalom Párisban 1830. — Szent László király † Nyitrában 1095. Közli: F. A.

— („*Malacokat táncoltató cigány XI-ik Lajos francia király betegágyánál*“) címet visel azon történeti festmény másolata, melyet mai számunk 9-dik oldalán közlünk, s mely némileg bizar tárgyánál fogva bizonyára minden olvasónk figyelmét magára vonja, miként magára vonta az idei párisi műkiállításon is, melynek szerzője: Compte, legnépszerűbb festészévé vált. Első pillanatra e kép — csoportozatainál fogva — komikusnak látszik, pedig tárgya igen komoly. A halálosan beteg király előtt egy folcicomázott cigány táncnótát fúj klarinétjén s dobót ver hozzá kíséretül két azon kor divatja szerinti jelmezbe öltöztetett s a zenére táncoló malacnak. E csoportozat igen nevetséges. Másik három rőfögőszindé a cigány-nő lába előtt gubbaskodva várja, míg a sor reá

kerül. A király szolgálai és örei pukkadásig kacagnak a jeleneten, a haldokló király halvány ajkain is dereng a mosoly, míg más részt az ágy fejénél álló orvos számitani látszik azon hóbortos szórakoztatás üdvös eredményét, melyet a kandalló előtt térdeplő s az uralkodó lelki boldogulásaért imádkozó két barát egyáltalán nem látszik izlésére valónak tartani.

— (*Sardes romjai.*) Már messze távolból szembotünik egy meredek homok-köszikláról a hajdani Lydia fővárosának fellegvára, mint roppant imposans rom. A vártól némi távolságra, alant a völgyben, (hihetőleg), a híres Gerusiának hatalmas épülete látszik, hol egykor a roppant gazdagságu Croesus székelt. A várhoz közel a római színháznak és a vele összekötött stadiumnak helye érdemel figyelmet, mint a mely épületeknek még fenálló falazatai földrengés következtében összeomlottak, s nagyrészt széttrongáltak. Az egykor oly hatalmas és nagy fényű, most a hyénák, sakálók és vad ebek által lakott színháznak külső átmérője 396, belső átmérője 162 lábat tesz. Az itt található mindenemű romok közt azonban a legnagyobb és legnevezetesebb Krözus kincs- és lakházának, jobban mondva, palotájának hatalmas épülete, vagyis az ugynevezett Gerusia. — Ezen épület, melynek kettős falai óriási négy-szög kövekből vannak összeállítva, egész alakja, massív constructiója és az építés sajátosságai, bizton arra mutatnak, hogy az még az ősi lydiaiak s nem pedig, mint némelyek gyanítják, a rómaiak műve volt. Az erős, tömör szerkezet volt oka, hogy az ott uralkodó gyakori földrengések aránylag legkevésbé ártottak neki. Az első terem, melybe lépünk, egészen tojásdad alakú: hossza 165, szélessége 43 láb, s a falak vastagsága mindenütt tíz angol lábat tesz. Vitruv szerint, a később Nagy Sándor kora óta ismét gazdaggá és hatalmassá lett Sardesnek lakosai, Krözusnak e palotáját Gerusiában, nyilvános épületté avatták, a mennyiben benne az államszolgálatban megöregült egyének élethossziglan tartó lakást és kényelmes ellátást nyertek. — Az egyedüli emlék azonban, mely még Krözusnak nagy hatalmáról, roppant gazdagságáról — eredeti pompájában — tanuskodik: a Cybele temploma, mely a régi várhegynek lábánál fekszik. Oszlopaiból, melyek a régibb, Herostratos által felgyújtott ephesusi Diána-templommal egy időből származnak, s melyek az újabb utazók által, mint legszebbek és legfinomabbak, — minőket csak a jóniai építészeti művekből ismerünk, kitünően dicséretnek és magasztaltatnak: — ma már csak kettő áll

fen, a legszebb fehér márványból faragva. Míg a többiek részint földrengés, részint a mindenütt pusztító és romboló türökök által szétromboltak, kik az oszlopok derekát és tetejét összetartó olmot belőle kivájták, s az ólom kedveért a gyönyörű márványoszlopokat szétördelték. Valódi vandalismus! A két fenálló oszlop is élő bizonyossága Krözus roppant gazdagságának s híressé vált fényűzésének. — A földrengés által széttrongált falak, a mint még ki lehet venni a romok közt, részben márványkövekből, oszloptöredékekből és kőtáblákból vannak összerakva és építve, melyek arra mutatnak, hogy itt azelőtt is állott egy templom és palota; de leromboltatván, ezeknek töredékeiből lett Krözus palotája és a Cybele-templom felépítve. Imitt-amott elszörva ezeken kívül széttrött szobrok darabjai hevernek, melyek mind az egykori fény, egykori nagyság és pompa élő néma tanui. *Livay Jenő.*

— (*Egy figyelemre méltó színlap.*) Wohlert, bopfingeri (Württemberg) színigazgatónak 1851-ik évi ápril 21-dikén kelt színlapja sokkal érdekesebb, semhogy azt figyelem nélkül lehetne hagyni. Ez következőkép hangzik: „Ismeritek Schillernek „Die Räuber“ című művét? Névszerint bizonyára! A ki azonban közelebbről nem ismeré, azt néhány szóval felvilágosítandom ezen tárgyról. Schiller ezen művét ezelőtt 80 évvel írta, Karlsruheban. Akkoriban szintoly idő volt, mint jelenleg. A hírlapok rablásokkal és gyilkolásokkal voltak telve, — az utasok lerántattak a kocsiról s kiraboltattak; szegény vándorló legények megfosztattak holmijuktól, a várak és klastromok pedig felgyújtattak. A közbiztonság teljesen megszűnt. Némethon, mint jelenleg, ozerféle zavaroknak volt hazája. Mindez nem volt inyére a felejthetlen Schillernek; ő egy intő példát akart a nyilvánosság elé állítani, miért is „Die Räuber“ című művét szerkeszté. A censura azonban azt mondá, hogy szerző egy kissé messzehaladott. Műve betiltatott, maga pedig kenyérré és vizre a magas Aspergbe záratott. A badeni követ végre kiszabadítá őt, s műve még magában Stuttgartban is szabadon adatott. Jertek tehát, s nézzétek meg ezen művet, úgy fog az adatni, a mint azt Schiller megalakítá. Én Moór Ferencnek, a páratlan fondorkodónak szerepét játszom, minőt a színpad még soha sem látott. Károly szerepét Schillernek egy kis unokája adja, Machler ur Ulmból, meglepő hűséggel. Figyelmzetem Bopfinger t. közönségét az ezen szomorujátékban előforduló nagyszerű jelenetekre. Az erdei rabló jelenetek iszonyatos valósággal adatnak. Amália, Ferenc

és az agg Moór végszerepei sivár családi boldogságot és álnokságot lehellenek. Azon jelenetet, a midőn Moór Ferenc kalapjának kötőjével magát felakasztja, én tökéletesen az eredeti szerint adom. Schweizer, egy főrabló, megment engemet, miután az égő várba beront, és engemet lemetst. Ezért szereplő egyenesen az akasztófáról jön, kötéllal a nyakán, egy hóhér-talyigán. Lélek-rázó jelenet! Az éheztető toronynál szereplő jelenet még a legerősebb idegzetet is igénybe veszi. A kapucinus szerepét Kirchmayer ur adja, többet nem szólok. A rabló-dalokat ifju műkedvelők éneklik. Krappler ur, kit ti erőteljes bassus-hangjáról, Eybler sörödéjéből ismertek, szintén fog egy rabló-dalt közbeszólni. Az öltönyök legujabbak, kivéve a rablókét, kik a történet szerint kopott ruhát viseltek. Mindent elkövettem, hogy a rablókát természetesen adhassam. Helyárok: mint eddig. Színházunknak egyetlen páholya már lefoglaltatott. Kezdeté az Eybler sörödéjében tartandó „délutáni társaskör“ miatt esti 8 órakor. Kiki a kapukulcs elhozására kéretik, mert ma 11 óra előtt nem lesz vége az előadásnak. Wohler Frigyes, a bopfingeri színház igazgatója.“

Közi: *Magassy László.*

— (A gyémánt-mosás.) A legnemesebb és legdrágább terméke az ásványországok a gyémánt. Már Homér, ki egy évezreddel előbb élt Krisztusnál, *Adamas* név alatt említi e követ, s Plinius, a híres természettudós, azt mondja, hogy hazája Aethyopia. Nagy Károlynak koronáját nagy gyémántok ékesíték, s még a XV-dik században is oly erőt tulajdonítottak azoknak mely minden igézéstől megment. Ez lehetett talán oka annak, hogy Bátor Károly, Burgundiának hercege, a Nancy melletti csatában magánál tartotta ama híres gyémántját, melyet, midőn megöletett, egy közkatona megtalált, és egy forintosért eladott egy papnak; ez 1835-ben az orosz cár fővadászmesterénél egy $\frac{1}{2}$ millió rubelért adatott el. A gyémánt, octaeder vagy romb, dode caeder alakban fordul elő, fekete, zöld, sárga, kék színekben. A XVI-dik század közepéig a gyémántot csiszolni nem tudták, azonban 1456-ban hollandi Lajos jött arra a gondolatra: e követ saját porával csiszolni, s ezután látszott csak a gyémánt saját pompájában; a gyémántokat vágni tudni, a hollandi Debeck találta fel; — a tisztátalan, törékeny gyémántokat üvegvágásra használják fel. A gyémántot, minthogy értéke nagy, — magától érthetődik, — némely speculáns fej utánozni akarta, ezért vigyázni kell, hogy ne vegyenek agy hegyi krisztályt, vagy topázt, vagy más ha-

sonló compositiot. — A Straser által Párisban készített, és nagyon drága gyémánthoz hasonló öntött üvegnek semmi értéke sincsen, mert a legkisebb dörzsölés által elveszti fényét. A legnagyobb gyémántok egyike, mint már említettük, a burgundi hercegé, mely 53 $\frac{1}{2}$ karatot nyom. Egy másik híres gyémánt a Braganza, mely 1741-ben Braziliában találtatott, 1680 karat nehéz s csiszolatlan; de nagyon gyanús, ha valjon nem fehér topáz-e? Ujabb idő óta nagyon említettik a kohinor, 3 millió rupi értékű, századokon keresztül Lahore fejedelem családi ékszerrei közt hevert, míg azután Victoria angol királynőnek ajándékozta. Az Orlov, azelőtt egy indiai isten szeme, II. Katalin orosz cárnőnek adatott el. A gyémánt a folyók homokjában találtatik leginkább. Eddig a gyémántokat Braziliából, Keletindia-s Ausztráliából kapták, de mintegy 30 év előtt az Uralban is találtak. Ugy hiszem kevés asszonyosság, kit gyémántok díszítenek, gondolja meg, hogy talán e ragyogó kövekre a szegény rabszolga forró könyvei hullottak. Braziliában a rabszolgák mossák a gyémántot a folyóból. A folyó részekre van osztva, és ott minden rabszolgának van egy-egy része. Midőn már a homok a vízből ki van merítve, akkor a homokot vizsgálják, s ekkor a felügyelők árgus-szemekkel nézik, nehogy valamelyik rabszolga valamit is elsajátítson belőle. Minden résznél egy felvigyázó ül magas széken, bottal kezében, melylyel a lankadó erőket koronkint föleleveníti. Ha a napi munka bevégeztetett, akkor szigorú vizsgálatat folyik le, s jaj annak a rabszolgának, kinél követ találnak; azonban gyakran megtörténik, hogy testükben rejtik el a rabszolgák, s azután eladják. Brazília azon ország, mely a legtöbb gyémántot szállítja. A leggazdagabb lelhely *Itambe* folyója, Sincorához közel; *Pormagrajfü* és *Jequintinhonha* folyók is gazdagok. Kelet-Indiában a következő folyók gazdagok gyémántban: *Krichra*, *Pennár*; Indiának azonban legszebb gyémántjait *Goleonda* adja. *Stern Miksa.*

— (Tobákolás.) A portugál túl tesz valamennyi hős tubákoló nemzetet, a mennyiben e nemes élvezet idyllikus voltát több költőjük meg is örökölte. — Mikor VI. Alfons kértére az angol nemzet egy segéd-serege tönkreverte ellenfelét, ütközet után örömben minden katonának két font tobákat adatott. — A portugál sokat el tud tűrni, de dühös lesz s káromkodni fog, ha pixisét nem leli. — A koldusok egy szippantat tubákért esedeznek, és a siró gyermeket azzal csitítják (!) le, hogy orrukat tobákkal tömik meg.

ceghez honvédtisztviségért, s érdemei közt megemlítendő az özszeesküvés feladását.

*(*Sáskáék.*) A Szabolcsmegye alsó részében megjelent sáskasereg Kunság-felé indult, s az ott lakó gazdáak rémületére Hadház és Galcse környékén telepedett le. Vámpiroszer is látták e hivatlan vendégek nyomát, ott azonban apróbb csapatokban jelenkeztek. A hatóság erélyesen dolgozik a pusztítók kiirtásán.

*(*Egy megdölt családapja*) kísérté ki minap hatodik nejét a szentlőrinci temetőbe. Ő maga 68 éves, neje koporsóját nem kevesebb, mint kilencvenegy gyermek és unoka kísérte. Legutolsó gyermekét négy hét előtt tartották keresztvízre.

*(*A brünni zavargásokat*), melyekről most sokat írnak a lapok, az okozta, hogy e hó 11-én egy részeg embert talált a rendőrség valamelyik árokokban, éjjelre tehát a fogházba szállítá a tehetlent, hogy kialudja magát; de ez az alvás helyett felakasztotta magát. Ez eseményt aztán úgy terjesztették tovább, mintha a rendőrök egy munkást agyon kincztek volna, s hogy ez ki ne derüljék, felakasztották. E hírre oly nagy lett az igazgatottság, hogy a tömeg az őrszobát megrohanta s elpusztította. A közbelépt rendőrséget közáporral fogadták, s még a katonaságnak is meggyült a baja úgy, hogy utoljára sortűzet kellett adnia. E zavargások több napig ismétlődtek, s nem egy jelenet végződött a legvéresebben, miután már eddig egy pár halott és sebesült maradt a színhelyen. Ha a zavargások megújulnának, s a környékről is nyernének támaszt: akkor maga Ramming altábornagy és tüzérsége lépnek a zavargók közé.

*(*Holtüzenet.*) Egy derék kath. pap hunyt el e hó 10-dikén N.-Várad szomszédságában, Szőlősen: Salamon András plébános, egy tiszteletreméltó ösz és derék hazafi. Az 1848—49-ki mozgalom alatt n.-várad plébános volt, s a hazaszeretetet az újvárosi plébánia-templom szószékéről

is hirdette hiveinek és buzdított, midőn a tettek ideje volt, s vigasztalt, midőn a katastrófák egymásután következtek. 1849. végén börtönbe vitték, s ott tarták több évig, míg 1861. elején visszanyerte szabadságát. De plébániai székét többé nem foglalhatta el. Béke lebegjen hamvai fölött!

*(*Woronieczyk hercegnek*), 48-ki szabadságharcunk egyik hőségnek, emléket állítani tervez egy e célból alkult bizottság, mely eddig 330 frtot gyűjtött össze.

*(*Guttenberg*) nevű nyomdai részvénytársaság alakult 50,000 frt alaptőkével, mely 500 db száz frtos részvényt nyel fedeztetik, s a társulat oda törekszik, hogy maguk a nyomdai munkások minél több részt vegyenek az aláírásokban.

*(*A leányvásár*), az erdélyi románoknak ezen ősrégi szokása még most is divatban van a nyugati havasok között, Kalinyaszán. A idén a leányvásárt f. hó 11—12. tarták meg. Ilyenkor nagy néptömeg szokott összegyűlni a szomszédos falvakból. Az atyák magukkal viszik eladó leányikat, s székerekre rakják ezeknek minden hozományait. A vásártéren a leányos apák hangosan kiabálják, hogy „nekem van egy hajadon leányom, kinek van egy házasság fia?“, mire a jelenkezővel alku kezdetik, s a házassági vásárt mulatozás között a helyszínen meg is kötik.

*(*Vajda János lapunk által azon kérelmet intézi*) az olvasókhöz, ahoggy valakinek birtokában volna a „Pesti Hírlap“ 1867. évi február-március-havi folyama, sziveskednék ezeket rövid használat végett hozzája (kerpesi-út 73 szám) küldeni, minthogy e lap köteteit Pest közkönyvtáraiban fel nem lelhetni.

*(*Dij egy rabló fejére.*) A Bácskában garázdálkodó Macsivanin, vagy Macsvánuszky Mihály rabló elfogójának a belügyérség 1000 frt jutalmat, halva kézrekerítőjének pedig 500 frtot tűzött ki.

H I R D E T É S E K.

!Lefauchaux-töltények!

Gevélőt J. gyárából Párisban.

Gevélőt-jeggyel szíves 12-es 8bűk 1000 darabja	37 forint.
„ „ „ 10-es „ 1000 „	32 „
L'Abelle „ „ 12-es „ 1000 „	25 „
„ „ „ 10-es „ 1000 „	22 „

Lancaster-töltények, Schier és Bellot puskamivesektől Prágában,

12-es 8bűk 1000 darabja 30 frt. — 10-es 8bűk 1000 drb. 27 frt. Legújabb szerkesztű kettős oszú Lancaster-fegyverek, saját készítményeim, darabja 150—200 frtig.

Lefauchaux kettős oszúak különböző rendszer szerint, saját gyártmányaim, darabja 85—200 frtig

Lefauchaux kettős oszúak, idegen gyártmány, de jól kipróbálva, 50—85 frtig.

Égő revolverek, 10 fttől 20 frtig.

Lefauchaux-revolverek, különböző nagyságban és alakban, pontosan kidolgozva, 12 fttől 50 frtig.

Továbbá egy- és kéteszű kúpos vadászfegyverek, szoba-pisztolyok és puskák, vadász-eszközök és gyutacsok a legjutányosabb áron kaphatók

Kirner József,

magyar kir. udvari fegyvergyárosnál Pesten, szervita-tér 4. sz. alatt.

Minden fegyverért kezeskedünk, s kívánatra 1- napig másrt ki is cseréljük. Levélbeli megrendelésekre postai utányót mellett is küldetnek.

„Hazánk a külföld”

**színesnyomású műlapokkal megjelenő s
legelőször képes-hetilap új évnegyedi folyamára.**

Előfizetési feltételek:

**Égész évre
Félévre juliustól—decemberig**

6 frt. | **Negyedévre juliustól—októberig . . . 1 frt 50 kr.**
3 „ | **az 1868 ki műmelléklet csomagolása külön 30 „**

Szokoly Viktor,
felelős szerkesztő.

Kiadó és tulajdonos: az „Athenaeum” társulat.
(Pest, barátok tere 7. szám.)

Ajánljuk a nagyérdemű közönség figyelmébe

KOHN IGNÁ CZ

óragyárosnak

már számos évnek óta legjobban hírbem álló üzletét
Pesten, kigyo-utca 6. sz.,
mint e szakban legszilárdabb és legbecsületesebbet, miután
a tekintetben számos elismerő-iratot tud felmutatni, s miut-
hogy öszektetéslen áll Schweitz legjelesebb óragyáro-
saival, azon kedvező helyzetben van, hogy csakis a leg-
jobb és legelőször órákat szállhatatja.
Valamennyi schweitz-i szobóra 3 évi írásbeli jótállás
mellett adatik el, melyek függő, fekvő, szóval mindenféle
helyzetben a legjobban ki vannak próbálva. Minden vevő in-
gyen kap egy kis könyvet, melyet 8 adott ki magyar és
német nyelven, s melyből megtudható, hogy lehet az órát
folyton jó állapotban tartani, s melyben egy kiegyenlítő táb-
lázat is van, mely szerint az óra a napóra után igazítható

Árjegyzék:

Ésüst cillinder órák 4 rubinnal	10-11	Arany cillinder órák 8 rubin hölgyek- nek kettős fedél	39, 41-44
Ugyazan ugrólappal	12-13	Arany cillinder órák 8 rubin, hölgyek- nek krist. és kettős fedéllel	46, 52-58
„ aranysegélylappal	13-14	Arany horgonyórák 15 rub. kettős fedél és belső aranylappal	43, 59, 58-63
„ „ „ kettős lappal	16-17	Arany cillinder és horgonyórák gyé- mántokkal edzve	63, 59, 63, 78-85
„ 4 és 8 rubinnal, ugrólappal és kristályívvel	15-18	Arany remontőr hölgyeknek kettős lappal és a nélkül	64, 78, 88, 93
Ésüst horgonyórák 16 rubinnal	18, 20,	Függő órák minden 8-ad nap felhuzandó óra és negyedórattal	16, 20, 22-24 30-43
„ 15 rubin ugrólappal aranysegély- vel	22-25	Havi regulator	30-32
„ 15 „ „ ang. krist. ugró	23, 24-27	Ébresztő órával	—6
„ 15 „ „ krist. kettős.lap	21-23	Varázó-órák, melyeket nem szűkeg felhuzni	53-66
„ 15 „ „ hadi-órák ket. lappal	28-30	Vadász-remontör	—16
„ 15 „ „ rem. nyaknál húszható	34-37		
„ 15 „ „ kettős fedéllel	32-35	Minden fajtájú torony-órák, valamint javítások megrendelése a legelőször átón fogadatik ík el.	
„ 15 „ „ kristálylappal	38-44	Legelőször is divatos mnta.	
„ 15 „ „ kristálylap, kettős fedél	40-42	Arany medallion 14 kr, 7, 10, 13, 18, 22, 30- 35 frt.	
„ 15 „ „ hadi-óra kettős lappal	13-15	Arany medallion 18 kr, 12, 18, 24, 30, 36-46 flg.	
Cillinder órák hölgyeknek	13-15	Arany rövid 18 krtos lánczok, 16, 24, 32, 40 flg. 30, 70-80 flg.	
ugrólappal	13-15	Arany hosszú 18 krtos lánczok, 35, 45, 55, 70, 80 90-100 flg.	
Mr. 3 aranyórák 18 karat.	30-32	Aranygyűrűk 18 krtos. 5.50, 6.50, 7.50, 12.50, 15.50.	
Arany cillinder órák 8 rubinnal	34-36	Aranygyűrűk 14 krt. 3.50, 4.5, 5.50, 6.50, 7.50, 8.50, 9.50, 10.50, 13.50, 14.50.	
„ „ „ aranylappal	34-36	Arany pecsétl. kóvel, 14 kros 4.50, 5.50, 6.50, 9, 10, 12 flg.	
„ horgony 16 rubinnal	35-39	Arany tűztilkú 14 kros 4, 6, 8, 10-14.	
„ „ „ „ 40, 50, 55-58		Arany ingelő-gombok 14 krtos párja 2, 3, 4, 5, 6, 8-10.	
Arany horgonyórák 15 rub., kettős fedél- lel	55, 60-64	Arany kizelő-gombok 15 krtos nagy, párja 4, 5, 7, 8, 10, 19-15.	
Arany horgonyórák 15 rub. kettős fedél	64, 70, 75-80	Ésüst rövid lánczok 78 latos 4, 5, 6-7. 14 frt legnömabb francia 7, 8, 9, 10, 12. 14 frt	
Arany horgonyórák 15 rub. s kristály- ívvel	44, 48-68	Ésüst hosszú nyaklánczok 7, 8, 9, 10, 12-15.	
Arany horgonyórák 15 rubin és kettős lappal	74, 78-100		
Arany horgonyórák 15 rubin remontör kristályív. egy arany fedéllel	108-132		
Arany horgonyórák 15 rubin remontör kettős fedél	105, 118-125		
Arany horgonyórák 15 rub. kristály- ívvel kettős lap és belső arany- fedéllel	124, 133-148		
Arany cillinder órák 4-5 rubin, hölgyek- nek	24-28		
Arany cillinder órák 8 rub., belső aranyfedéllel	34, 44-48		

Medaille de la société des sciences industrielles de Paris.

Semmi öszhaj többel

MELANOGENE

**Dioquemarettől Rouen-
ből. Gyár: Rouenben, rue
Saint-Nicolas 89.**

A haj és szakálnak pil-
lanatnyi gyors, — bármely
áryazatu, a bőrre nézve
minden kártékony hatás
nélküli festésére.

Ezen festőszőr legjobb
valamennyi eddig használtak közt.
Főraktár: Pesten **Török J. gyogy-
szerész** urnál király-utca 7. sz.
Ára 8 ft 50 k, postán 20 kiral több.

„Athenaeum”-ban megjelent:

Jókai Mór: A szerelem bolondjai.

E regény talán legnagyobb
sensatiót költött a kedvelt
regényíró minden eddig megjelent
művei közt. Csokelvénye a leg-
újabb mult politikai világban,
az ugynevezett provisóriumban
játszik. A nélkül, hogy személye-
ket festene, ismerősök előttünk
úrtelen alakok: a méltóságos
úr — ki mindenféle kormány-
alatt méltóságot játszik, az él-
mes bankáron s a divathölgyon
át egész a cirkus bohócáig; ugy-
szintén a nádaly-témézetű ál-
lamhivatalnokoktól a nemesszivű
katonáig. — Társadalom-politikai
korrajz e mű, mely e tekintetben
mintegy folytatása a külföldön is
oly nagy érdekeltséggel fogadott
„Új földesúr”-nak s előre is örü-
lünk a kedvező fogadatsának,
melyet e mű mind a szomszéd-
német, mind a távolabbi angol
irodalomban magának s irodal-
munknak szerez. 4 kötet 4 ft.

Beck Károly. Mater dolorosa. Elbeszélés. Ford. Beck Hugo . . . 1 frt.

**Beniczky Bajza Lenke. Két sniv har-
ca.** Regény. Két kötetben 2 frt 50 kr.

Bérczi Károly. Élet és ábránd. Novel-
láék Két kötetben . . . 2 frt.

**A párisi világiállításon
nagy eredméllyel lett kitüntetve.**

Montre Proletaire (munkások) kristály-
ívvel, a nyaknál jobbfelé felhu-
zandó, tartósan készítve 14 frt.

Vidék megbízások, az öszektetés beküldése, vagy postai után-
kötést mellet, a leggyorsabban t. l. j. szíttetnek. — Órák, arany és ésüst, legmagasabb
áron megvételnek és becsértetnek.